

Esély a jövőhöz

Rauh Edit szakállamtitkár előadása¹

Az elmúlt két évtizedben számtalan kormányzati és civil kezdeményezés indult el Magyarországon annak érdekében, hogy a legnagyobb kisebbség, a cigány/roma emberek életminősége változzon, hogy társadalmi integrációjuk felgyorsuljon. A társadalmi integráció elősegítése egyben azt is jelenti, hogy kultúrájuk, identitásuk értékékként fennmarad és továbbörökítődik a későbbi generációk számára. Erre a törekvésre külön felhívom a konferencián részt vevő tanulók, hallgatók figyelmét, mivel ők azok, akik a legtöbbet tehetnek a kulturális értékek megtartásáért.

Rövid összegzésként elmondható az elmúlt két évtized kormányzati és civil tevékenységről, hogy kialakult a kisebbségek érdekeit képviselő, védő

demokratikus intézményrendszer (kisebbségi törvény, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogok Országgyűlési Hivatala, a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal, kisebbségi önkormányzati rendszer, a kisebbségek kulturális autonómiáját erősítő oktatás, civil jogvédő szervezetek, megszületett 2003-ban az egyenlő bánásmódról szóló, általános antidiszkriminációs törvény, megkezdte működését az Egyenlő Bánásmód Hatóság stb.).

A demokratikus intézményrendszer kialakulásával egyidejűleg azonban nem lehetett megoldani azokat a szociális, szegénységi problémákat, amelyekkel a cigány/roma lakosság sújtott. Ezért folyamatosan, kormányzati ciklusokon átívelve szüntelenül törekedni kell az esélyek növelésével mindazon állampolgárok érdekében, akik segítségre szorulnak, akik önmaguk nincsenek abban a helyzetben, hogy változtassanak életkörülményeiken.

2006. július 1-jén felállt az új kormány, amelyben a romák társadalmi integrációjával kapcsolatos feladatok koordinációját a Szociális és Munkaügyi Minisztérium kapta meg. Minden szaktárcának vannak feladatai, kötelezettségei a kormányzaton belül, amelyeket az elmúlt tizenhat évben kormányhatározat alapján hajtottak végre, és amelyről évente számot adnak a kormánynak. A különböző minisztériumokban roma referensek segítik az ez irányú munkát.

A Szociális és Munkaügyi Minisztériumon belül az esélyegyenlőségi szakállamtitkárság irányítása alatt működik a roma integrációs főosztály, az esélyegyenlőségi főosztály és a fogyatékosági és rehabilitációs főosztály. Az esélyegyenlőségi főosztály tovább tagolódik osztályokra, amelyek a nők és fér-

¹ A Szociális és Munkaügyi Minisztérium esélyegyenlőségi szakállamtitkárának előadása *A romák társadalmi integrációját elősegítő programok a kormányzati politikában* címmel Budapesten, a Kossuth Klubban 2006. szeptember 15-én hangzott el.

fiak egyenlőségének kérdésével, az ifjúsági ügyekkel, esélyegyenlőségi programokkal és az idősekkel foglalkoznak.

A roma integrációs főosztály feladatai kiemelkedően fontosak. Részt vesz a jogszabályalkotás előkészítésében, programokat dolgoz ki és működtet, együttműködik a Magyarországi Cigányokért Közalapítvánnyal, évente tervezi a roma diákok ösztöndíj-támogatását, működteti a cigányügyi tárcaközi bizottságot, ellátja a roma évtized programjának koordinációját, nemzetközi és európai uniós szervezetekkel tart kapcsolatot, támogatja a hazai roma civil szervezetek tevékenységét, stb.

Különös gonddal törekszik a társadalmi kirekesztettség feloldására, arra, hogy a különböző alapvető szolgáltatásokhoz a roma lakosság is egyenlő eséllyel férjen hozzá. Például az oktatási, egészségügyi, szociális, munkaügyi szolgáltatásokhoz. Ezen feladatokat részben önállóan, részben más minisztériumokkal, illetve a minisztérium más főosztályaival együttműködve látja el. Alapvető fontosságúnak tartjuk az iskolai végzettség emelését, a munkaerőpiaci helyzet javítását, a lakhatási feltételek biztosítását, a diszkrimináció megelőzését, megakadályozását, a térbeli kirekesztés felszámolását, a szegénység elleni küzdelmet. Tehát a társadalmi integrációs törekvések során prioritásként szerepel a jogegyenlőség, az oktatás, az életminőség javítása, a foglalkoztatás, a kultúra és az identitás, valamint a társadalmi tudatformálás a kommunikáció segítségével.

Az alábbiakban néhány konkrét programot mutatok be röviden.

Lakhatási és szociális integrációs program: célja, hogy a telepeken, telep-szerű lakókörnyezetben élők életminőségét javítsa, az ott élők társadalmi integrációját erősítse. 2005-ben kilenc település részesült támogatásban (Dencsháza, Galambok, Kerecsend, Kisvaszar, Hencida, Tiszabő, Táská, Szentgál, Uszka) 680 millió forint összeggel. 2006-ban további öt településen folytatódik a program (Ózd, Sátoraljaújhely, Halmajugra, Monor, Befogadó falu program) százmillió forint összegben. Még ebben az évben további 12 település lép be a programba, melyre 510 millió forintot biztosít a Szociális és Munkaügyi Minisztérium. A program során egyidejűleg kell megváltoztatni a településen élő, illetve a programban részt vevő lakosság társadalmi mutatóit a lakhatás, a foglalkoztatás, az oktatás, az egészség és közösségfejlesztés területén. Ezt a munkát szociális munkások, a helyi kisebbségi önkormányzat és civil szervezetek képviselőinek bevonásával végzi a települési önkormányzat. A program akkor tekinthető eredményesnek, ha fenntarthatóvá válik, tehát ha a központi költségvetési források felhasználását követően a települési önkormányzat folytatja a különböző területek fejlesztését, illetve fenntartja a létrehozott intézményeket, mint például a Tanodát vagy a szociális bérlakás támogatást, vagy gondoskodik foglalkoztatási lehetőségekről. A programból nemcsak az egyes emberek részesülnek, hanem maga a település is fejlődik, hiszen utak épülnek, javul a közművesítés, szépülnek a házak, és jobb közérzete lesz az ott élőknek és az oda látogatóknak is.

A roma tanulók tanulmányi ösztöndíjrendszerét az alábbi táblázat mutatja be 1999-től napjainkig.

Roma tanulók tanulmányi ösztöndíja

Cél: Közép- és felsőfokú tanulmányokat folytató roma tanulók tanulmányi sikerességének előmozdítása: lemorzsolódás megakadályozása; továbbtanulás; szakmaszerzés

tanév	1999/2000. II. félév	2000/2001. I. félév	2000/2001. II. félév	2001/2002. I. félév	2001/2002. II. félév	2002/2003. I. félév
Összesen:	1.751	7.278	4.202	11.014	7.462	19.125
tanév	2002/2003. II. félév	2003/2004. I. félév	2003/2004. II. félév	2004/2005. I. félév	2004/2005. II. félév	2005/2006. I. félév
Összesen:	12.908	21.495	14.152	21.623	11.699	18.581

Roma Integráció Évtizede Program: nyolc kelet-európai ország együttműködését jelenti 2005 és 2015 között. Szlovákia, Csehország, Magyarország, Bulgária, Macedónia, Szerbia-Montenegro, Horvátország kormányfői kötöttek együttműködési megállapodást annak érdekében, hogy a térségben élő romák élethelyzetén javítsanak. A program országaiban a kormányzati szereplők a civil szervezetek képviselőivel dolgoznak együtt. Az országok megállapodtak abban, hogy az oktatást, a foglalkoztatást, az egészségügyi ellátást és a lakhatást tekintik kijelölt fejlesztési területnek. Ezeket a célokat átfogja a diszkrimináció elleni és a szegénység elleni küzdelem. Valamennyi ország a saját költségvetésében biztosítja a program költségeit, amelyhez hozzájárul a Roma Oktatási Alap mint nemzetközi szervezet.

Új Magyarország Fejlesztési Terv 2007–2013:

A tervezés során megfogalmazódtak a fő irányok, amelyek különböző programokban valósulnak meg.

1. Diszkrimináció elleni küzdelem (toleranciakampányok, programok)
2. Roma gyerekek esélyének növelése (Beruházás a jövőnkbe: gyermek- és ifjúsági programok)
3. Munkaerőpiaci státus, iskolai végzettség alapján célzott programok
4. Speciális roma programok, a roma emberek és szervezetek szolgáltatásokhoz, pályázatokhoz való hozzáférését segítő programok és hálózatok
5. Területi alapon célzott programok (komplex térségfejlesztési programok a leghátrányosabb térségekbe, gettószerű telepeken élőket érintő fejlesztések).

A fejlesztések megvalósulásának feltétele, hogy hatékony koordinációs és monitoring rendszer kerüljön beépítésre a programokba, amely összehangolja a különböző, romákat érintő fejlesztéseket, indikátorokat dolgoz ki és vizsgálja a romák részvételét. A beruházások mellett elengedhetetlen e kapcsolódó jogszabályi, finanszírozási környezet felülvizsgálata és esetleges módosítása.

A fent megismertetett néhány program csak töredéke azon kormányzati intézkedéseknek, amelyek változást kívánnak elérni a romák társadalmi helyzetében, a látványos javuláshoz azonban évtizedekre van szükség, hiszen egy fejlődő, szüntelenül változó világban a társadalom peremén élőknek többszörös hátrányt kell ledolgoznia szüntelenül. Ehhez azonban szükségesnek látszik, hogy a roma elit (értelmiség, gazdasági szereplők) az eddiginél sokkal erőteljesebben vegyen részt ezekben a folyamatokban, öröködjön a romák érdeke fölött és a társadalom tagjait szolidaritásra hívja fel.